

ние, което се дължи на комплексни причини, но би могло да се обясни и с компенсация след демографската криза. Според мен предвиждането на бъдещите тенденции в изменението на раждаемостта, смъртността и миграционното движение трябва да става при отчитане на характера на възпроизводството на населението в останалите европейски страни и съобразяване с особеностите на този процес в България.

През петдесетте години на XX век в Скандинавските страни и САЩ се осъществиха редица промени, отнасящи се до:

- намаляване на тоталния коефициент на плодовитост и неговото стабилизиране на ниско равнище;
- намаляване на ражданията от по-висок ранг;
- увеличаване на средната продължителност на живота;
- нарастване на коефициента на разводимост;
- увеличаване на съжителството без брак, вследствие на което нараства делът на децата, родени като извънбрачни.

Тези, както и някои други промени в поведението на населението, дадоха основание на Dirk J. van de Kaa и Ron Lesthaeghe през 1986 г. да въведат термина “втори демографски преход”, който не се възприема еднозначно от всички демографи (Lesthaeghe, Van de Kaa, 1986).

Според някои автори нашата страна през 80-те години на XX век също навлезе във втори демографски преход (Филипов, 1997). Тоталният коефициент на плодовитост на жените в България премина границата от 2.1 деца през 1980 г. Според този показател това е годината, в която не се осъществява даже и просто възпроизводство на населението. Демографската картина в България не се различава съществено от ситуацията, характерна за голяма част от страните в Западна Европа. Основните различия се отнасят до смъртността, която в тези страни като цяло е по-ниска, при по-висока средна продължителност на предстоящия живот, както и до различия в миграционните процеси. Тези страни имат проблем с имиграцията, докато нашата страна е източник на емигранти, което се отразява негативно във всички възможни направления.

ТОТАЛНИЯТ КОЕФИЦИЕНТ НА ПЛОДОВИТОСТ - ПРЕДИМСТВА И НЕДОСТАТЪЦИ

Обикновено демографите от Западна Европа отделят най-голямо внимание на ниската плодовитост и процеса на остаряване на населението. Обичайна практика при анализа на плодовитостта на жените е да се използва тоталният коефициент на плодовитост. Той представя в синте-